

Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları İle Değer Tercihlerinin İncelenmesi

Bülent Dilmaç* Metin Deniz** M. Engin Deniz***

Özet- Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerin öz-anlayışları ile değer tercihleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve üniversite öğrencilerin öz-anlayışları ve değer tercihlerinin cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını saptamaktır. Araştırma veri bağlamında nicel bir paradigmaya sahiptir. Çalışmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubu Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi'nin çeşitli anabilim dallarında öğrenim görmektedir olan 398 kız, 145'i de erkek olmak üzere toplam 543 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Neff (2003b) tarafından geliştirilen Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması Deniz, Kesici ve Sümer (2008) tarafından yapılan Öz-Anlayış Ölçeği ile Schwartz (1992) tarafından geliştirilen Schwartz Değerler Listesi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler- Değer, Öz-anlayış, Üniversite öğrencileri

Giriş

Eğitimde duyuşsal boyutun ihmal edilmesi, insanların sahip oldukları önemli potansiyellerini kullanamamalarını beraberinde getirecektir. Duygular, tercihler, sevinçler, duygulanımlar, inançlar, beklentiler, tutumlar, takdir duyguları,

* Dr., Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi

** Ar. Gör., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

*** Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Eğitim Bölümü

değerler, ahlak ve etik değerler vb. öğelerden oluşan duyuşsal boyut hem bireysel hem de toplumsal yaşam için vazgeçilmez bir boyuttur. Bu bağlamda duyuşsal boyutun öğelerden oluştuğu, değerlerin de insan yaşamında önemli bir role sahip olduğu vurgulanır (Bacanlı, 1999; Bacanlı, 2002; Doğanay, 2006; Agge & Caldwell, 1999). Bloom'un tam öğrenme kuramı sürecinde yapmış olduğu araştırmalarda, bireylerin başarısında ve başarılarını etkileme sürecinde duyuşsal niteliklerin önemli bir yer tuttuğu vurgulanmaktadır (Bloom, 1998). Değer, aynı zamanda bireyin kendi yaşamında neyin doğru, neyin yanlış olduğu konusundaki geliştirdiği inançları, arzu edilen ve edilmeyen yargılarımız olarak ele alınabilir. Bir anlamda değer, yaşamı daha saygın kılmak için oluşturulan yargılardır (Robbins, 1993; Özbay, 2004; Halstead & Taylor, 2000).

Değerler insanların duygu, düşünce ve davranış boyutlarıyla yakından ilgilidir. Sosyal bilimciler değerlerin insan davranışlarını açıklamada temel bir öneme sahip olduğunu ifade eder. Bu çerçevede değerler toplumların oluşmasında ve gelişmesinde büyük bir öneme sahiptir (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000; Kızılcılık & Erjem, 1992). Değerin sosyal ve kültürel biçimleri bireyleri farklı şekilde etkilemektedir (Gökçe, 1994). Bu açıdan bakıldığında zaman değerler ile insanlar arasındaki ilişki tek yönlü ve birebir değildir (Aydın, 2003). Bu bağlamda değerleri insanların var olan veya yeniden kazanılan davranışlarıyla da ilişkilendirmek mümkün olacaktır. Değerler bireyin düşünce, tutum, davranış ve yapıtlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkar ve toplumsal bütünselliğin ayrılmaz bir öğesini oluşturur (Durmuş, 1996). Dolayısı ile değerleri, bir çeşit inanç olup, insanların iyiyi, doğruyu ve güzeli tanımlamak için koymuş olduğu ölçütler veya standartlar olarak ele almak mümkündür (Verplanken & Holland, 2002; Özkalp & Kirel, 2003). Değer tanımlarında değerlerle bağlantısı en sık vurgulanan kavramlar, inanç, eğilimler, normatif standartlar ve amaçlardır (Mehmedoğlu, 2006). Bu aşamada değer tanımlarına yer vermemiz gerekirse, sadece bir tek kabul edilen tanıma ulaşmak yerine birtakım tanımlara yer vermenin daha işlevsel olacağı düşünülmektedir. Değer, bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançlar olarak tanımlanabilir (Güngör, 1993).

Değer kazanımı ister çocuklarda, isterse yetişkinlerde olsun öğretimi yapılırken öğretilmeye çalışılan değerler takdim edilir. Takdim edilen bu değerler, değerleri öğrenen bireyin yaşama normlarına ve kişisel tercihlerine uygun olup olmadığına göre birey tarafından analiz edilerek uygun olup olmadığına karar verilir. Bireye takdim edilen değerler, kendi yaşamına uygunsa öğrenmeye yönelecektir. Şayet sunulan değerler sistemi bireyin yaşam normlarına uygun de-

ğilse bu değerler sistemini birey kabul etmeyecektir. Bundan dolayıdır ki, değer kazanımında, akıl yürütme sürecine odaklanılması gerekmektedir (Doğanay, 2006). Odaklanılan bu süreçte, değerler sistemi insanlara mantıklı hareket alanı sağlar (Dunlop, 1996). Sağlanan hareket alanında bireyler kendi muhakeme gücünü kullanma imkânı bulurlar. Toplulukların varlığını sürdürmesi ve var olma işlevlerini yerine getirmesi için birtakım toplumsal normlar belirlenmiştir. Toplumun devamının sağlanması için toplumun bütün üyelerinin bu normları kabul etmesi ve bu normlara karşı uygun davranışta bulunmaları gerekir. Grubun üyelerinin uyması gereken bu kuralların başında da toplumun değer yargıları gelmektedir. Değer yargıları toplumun var olma nedenleri arasında gösterilen temel yaşam fonksiyonlarıdır (Dilmaç & Ekşi, 2007). Temel yaşam fonksiyonları olan değerlerin, bireylerin yaşamlarında önemi yadsınamaz. Bireyler içinde bulundukları olumsuz durumlarla baş edebilmenin bir yolu da sahip olukları değerlerdir.

Öz-anlayış (*self-compassion*) kavramı, doğu felsefesinde yüzyıllardır olmasına rağmen, batı psikolojisi için yeni sayılabilir. Öz-anlayış, bireyin acı ve başarısızlık durumlarında kendini eleştirmeden, kendine özenli ve anlayışlı davranma, yaşadığı olumsuz deneyimleri yaşamının bir parçası olarak görme, olumsuz duygu ve düşüncelerin üstünde fazlaca durmaktansa mantıklı çözüm yolları arama olarak tanımlanmaktadır (Neff, 2003a; Neff, 2003b).

Öz-anlayışın üç temel bileşeni vardır. Bu bileşenler, *i.* kendisine-şefkat (kişinin kendine karşı eleştirel olmaktan çok anlayışlı olması); *ii.* ortak paydaşım (kişinin kendi deneyimlerini bireysel olmak yerine tüm insanların yaşadığı deneyimler olarak görmesi) ve *iii.* bilinçlilik (aşırı özdeşleşmeden kaçarak olumsuz duyguların dengede tutulması) olarak sıralanabilir. Bireyde öz-anlayış geliştiği zaman kendisi ile ilgili olumlu düşünceler gelişir ve olumsuz düşüncelerin etkisi hafifler. Bununla beraber karşılaştığı olumsuz durumlardan kendisine tecrübe edinir (Neff, 2003a; Neff, 2003b; Neff, Hsieh, & Dejitterat, 2005). Bireyler yaşamın belirli dönemlerinde acı, üzüntü, tükenmişlik ve başarısızlık gibi olumsuz duyguları yaşarlar. Bireyler bu olumsuz duygularla başa çıkabilmeleri için, kendilerini rahatlatmaları, sakinleştirmeleri ve en önemlisi de kendilerine zarar vermeden bu negatif duygulardan kurtulmaları gerekmektedir. Bireyleri bu olumsuz duygulardan kurtarmak ve hayatlarını daha yaşanılabilir ve daha anlaşılabilir hale getirmek için onların öz-anlayışlarını geliştirmek gerekir. Çünkü anlayış, diğerlerinin ızdıraplarına duyarlı olmayı, diğerlerinin acılarının farkında olmayı, bu ızdırap ve acılardan bağlantısız olmamayı ve sakinmama-

yı, diğerlerine şefkatli olmayı, diğerlerinin ortaya çıkan ızdıraplarını hafifletme arzusunu ve başarısız olan veya yanlış yapan kimseleri yargılamadan anlamayı içerir (Deniz, Kesici & Sümer, 2008). Bu süreç insanların sahip oldukları değer yargılarıyla doğrudan ilişkili olan bir süreçtir. Sahip olunan değer yargıları bireylerin karşılaşmış oldukları bu durumlarla baş edebilmelerinde yardımcı olacaktır.

Bu bağlamda baktığımızda araştırmamızın amacı, üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları ile değer tercihleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları ve değer tercihlerinin cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını saptamaktır.

Yöntem

Çalışma Evreni ve Grubu

Bu araştırma genel tarama modeline uygun olarak yapılmıştır. Araştırmanın çalışma evreni Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu ise, bu fakültenin çeşitli Anabilim Dallarında öğrenim görmekte olan 398 kız, 145'i de erkek olmak üzere toplam 543 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma grubu belirtilen fakültelerde öğrenim görmekte olan öğrenciler arasından tesadüfi küme örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Öz-Anlayış Ölçeği

Öz-Anlayış Ölçeği (Self Compassion Scala): Öz-anlayış ölçeğinin (ÖZAN) orijinali 26 madde içeren 6 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçekte, belirtilen durumla ilgili olarak “Hemen hemen hiçbir zaman=1” ve “Hemen hemen her zaman=5” şeklinde 5’li likert tipi bir ölçekle cevaplayanlardan ne kadar sıklıkla hareket ettiklerini derecelendirmeleri istenmektedir. Neff (2003b) tarafından geliştirilen Öz-anlayış ölçeğinin Türkçe güvenirlik ve geçerlik çalışması Deniz ve ark. (2008) tarafından yapılmıştır. Türkçe Öz-Anlayış Ölçeği’nin orijinalinden farklı olarak ölçeğin tek boyutlu bir yapı gösterdiği ve aynı zamanda madde toplam korelasyonunda .30’ altında olan 2 tane madde ölçekten çıkartılarak toplam 24 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Ayrıca iç tutarlılık katsayısı .89 ve test-tekrar test korelasyonu .83 olarak hesaplanmıştır. Öz-anlayış ölçeğinin

ölçüt-bağıntılı geçerliğinde ise, ÖZAN ile benlik saygısı arasında $r=.62$; yaşam doyumu arasında $r=.45$; pozitif duygu arasında $r=.41$ ve negatif duygu arasında $r=-.48$ düzeyinde ilişkiler saptanmıştır

Schwartz Değerler Listesi: 57 değerden oluşan Schwartz Değerler Listesi kullanılmıştır. Değerler üç sosyal psikoloji uzmanının ortak çalışmasıyla İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Denekler toplam 57 değeri ve yanlarında parantez içinde verilmiş olan açıklamaları okuduktan sonra her birini kendi hayatlarını yönlendiren bir ilke olmaları açısından taşıdıkları öneme göre -1 (ilkelerime ters düşer) ile 7 (en üst düzeyde önemlidir) arasında değişen bir ölçek üzerinde değerlendirmişlerdir. Ölçek on alt boyuttan oluşmaktadır. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) tarafından yapılan çalışmada ana boyut ve değer tipleri ile her bir değer tipi içerisinde yer alan değerlerle ilgili olarak kullanılan Türkçe adlandırmalar esas alınmıştır. Özaşkınlık değer boyutu evrenselcilik (universalizm) ve iyilikseverlik (benevolence), Özgenişletim değer boyutu ise başarı (achievement), güç (power) ve hazcılık (hedonizm) değer tiplerini kapsamaktadır. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) tarafından yapılan çalışmada değer tipleri bireyi düzeyi için güvenilirlik katsayıları .51 - .77, değer grupları için .77 - .83 arasında değişmekte olup bu katsayılar evrenselcilik için .77, iyilikseverlik için .76, hazcılık için .54, güç için .75, başarı için .66, uyarılma .70, özyönelim .69, geleneksellik .63, uyuma .51, güvenlik .59 olarak bulunmuştur. Ayrıca ana değer grupları iç tutarlılık analiz sonuçlarına baktığımızda; muhafazakârlık grubu için .80, yeniliğe açıklık değer grubu için .81, özaşkınlık değer grubu için .81, özgenişletim değer grubu için .84 hesaplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan 5 sorudan oluşan bir formdur.

Verilerin Analizi

Araştırmada öğrencilerin öz-anlayışı ile değer tercihleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson momentler çarpım korelasyon kat sayısı tekniği kullanılmıştır. Öğrencilerin değer tercihleri, öz anlayışları ile cinsiyet değişkenleri arasındaki farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek amacıyla da t testi, sınıf değişkenine göre değerler ölçeğinin alt boyutlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla da Varyans analizi yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde üniversite öğrencilerine uygulanan değerler ve öz anlayış ölçeği ile kişisel bilgi formundan elde edilen veriler üzerinde yapılan istatistiksel analizler sunulmuştur.

Tablo 1*Öz anlayış ile değerler arasındaki ilişki*

	Değerler	r	Değerler	r
Öz Anlayış	Güç	-.00	Evrensellik	.27**
	Başarı	.20**	Yardımseverlik	.18**
	Hazcılık	.09*	Geleneksellik	.15**
	Özdenetim	.29**	Uyum	.18**
	Uyarılma	.10*	Güvenlik	.17**

* $p < .05$; ** $p < .01$

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin öz anlayış puanları ile değerler ölçeğinin başarı, hazcılık, öz denetim ve uyarılma alt boyutları arasında ilişki olduğu görülmektedir. Güç alt boyutunda ise ilişkiye rastlanmamıştır. Ayrıca öğrencilerin öz anlayış puanları ile değerler ölçeğinin evrensellik, yardımseverlik, uyum ve güvenlik boyutları ile pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 2*Cinsiyet değişkenine göre değerlerin alt boyutlarına ait t testi sonuçları*

Değerler	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	t
Güç	Kız	398	18.84	3.98	-2.023*
	Erkek	145	19.62	3.93	
Başarı	Kız	398	28.37	4.53	1.568
	Erkek	145	27.65	4.82	
Hazcılık	Kız	398	15.18	3.45	-2.143*
	Erkek	145	15.89	3.38	
Özdenetim	Kız	398	29.40	4.52	2.740**
	Erkek	145	28.18	4.63	
Uyarılma	Kız	398	14.88	3.45	-1.918
	Erkek	145	15.48	3.10	
Evrensel	Kız	398	52.43	8.68	3.047
	Erkek	145	50.01	8.00	
Yardımseverlik	Kız	398	54.04	7.01	3.243**
	Erkek	145	51.73	7.48	
Geleneksel	Kız	398	33.08	4.51	1.575
	Erkek	145	32.34	4.94	
Uyum	Kız	398	23.65	3.35	3.614**
	Erkek	145	22.40	3.62	
Güvenlik	Kız	398	41.89	6.09	2.519*
	Erkek	145	40.42	5.95	

* $p < .05$; ** $p < .01$

Tablo 2 incelendiğinde, değerler ölçeği alt boyutlarından güç alt boyutunda kız öğrencilerin aritmetik ortalamalarının $\bar{x} = 18.84$, erkek öğrencilerin aritmetik ortalamasının ise $\bar{x} = 19.62$ olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını ortaya koymak amacıyla hesaplanan t değerinin ($t=2.023$, $p<.05$) .05 düzeyinde anlamlı bir farkı ifade ettiği görülmektedir. Bu bulgu iki grup arasında .05 düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Hazcılık alt boyutunda kız öğrencilerinin aritmetik ortalamaları $\bar{x} = 15.18$, erkek öğrencilerin aritmetik ortalamaları ise $\bar{x} = 15.89$ olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını ortaya koymak amacıyla hesaplanan t değerinin ($t=2.023$, $p<.05$) .05 düzeyinde anlamlı bir farkı ifade ettiği görülmektedir. Değerler ölçeğinin bir diğer alt boyutu olan öz denetimde kız öğrencilerin aritmetik ortalamalarının $\bar{x} = 29.40$, erkek öğrencilerin aritmetik ortalamalarının ise 28,18 olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını ortaya koymak amacıyla hesaplanan t değerinin ($t=2.740$, $p<.01$) .01 düzeyinde anlamlı bir farkı ifade ettiği görülmektedir. Bu bulgu iki grup arasında .01 düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Değerler ölçeğinin yardımseverlik alt boyutunda kız öğrencilerin aritmetik ortalamalarının $\bar{x} = 54.04$, erkek öğrencilerin aritmetik ortalamasının ise $\bar{x} = 51,73$ olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını ortaya koymak amacıyla hesaplanan t değerinin ($t=3.243$, $p<.01$) .01 düzeyinde anlamlı bir farkı ifade ettiği görülmektedir. Bu bulgu iki grup arasında .01 düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Uyum alt boyutunda ise kız öğrencilerin aritmetik ortalamalarının $\bar{x} = 23.65$, erkek öğrencilerin aritmetik ortalamalarının ise $\bar{x} = 22,40$ olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını ortaya koymak amacıyla hesaplanan t değerinin ($t=3.614$, $p<.01$) .01 düzeyinde anlamlı bir farkı ifade ettiği görülmektedir. Bu bulgu iki grup arasında .01 düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Değerler ölçeğinin son alt boyutu olan güvenlik at boyutunda ise kız öğrencilerin aritmetik ortalamalarının $\bar{x} = 41.89$, erkek öğrencilerin aritmetik ortalamalarının ise $\bar{x} = 40.42$ olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını ortaya koymak amacıyla hesaplanan t değerinin ($t=2.519$, $p<.05$) .05 düzeyinde anlamlı bir farkı ifade ettiği görülmektedir. Bu bulgu iki grup arasında .05 düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir.

Tablo 3*Cinsiyet değişkenine göre öz-anlayış puanlarına ait t testi sonuçları*

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	t
Öz-anlayış	Kız	398	75.25	13.96	-1.370
	Erkek	145	77.06	13.44	

Tablo 3 incelendiğinde öz-anlayışın cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 4*Sınıf değişkenine göre değerler alt boyutları varyans analizi ve LSD testi sonuçları*

Bağımlı Değişken	Sınıf	N	$\bar{X}$	Ss	F	LSD
Güç	1	332	19.15	3.99	.304	-
	2	164	18.89	3.73		
	3	47	18.87	4.73		
Başarı	1	332	28.00	4.83	.966	-
	2	164	28.33	4.47		
	3	47	28.93	3.35		
Hazcılık	1	332	15.28	3.46	.334	-
	2	164	15.48	3.21		
	3	47	15.63	4.08		
Özdenetim	1	332	28.69	4.73	3.509*	3-1
	2	164	29.53	4.41		
	3	47	30.23	3.66		
Uyarılma	1	332	14.98	3.41	.158	-
	2	164	15.15	3.44		
	3	47	15.10	2.82		
Evrensel	1	332	50.98	8.79	5.697**	3-1
	2	164	52.44	8.63		
	3	47	55.17	5.19		
Yardımseverlik	1	332	52.75	7.95	4.106*	2-1 3-1
	2	164	54.28	6.15		
	3	47	55.21	3.69		
Geleneksel	1	332	32.54	4.98	2.483	-
	2	164	33.32	3.99		
	3	47	33.76	3.97		
Uyum	1	332	23.08	3.83	1.991	-
	2	164	23.70	2.78		
	3	47	23.63	2.74		
Güvenlik	1	332	40.98	6.56	3.132*	2-1
	2	164	42.25	5.20		
	3	47	42.53	5.06		

* $p < .05$; ** $p < .01$

Tablo 4’de sınıf değişkenine göre değerler alt boyutları varyans analizi sonuçlarına baktığımızda sınıf değişkeninin değerler ölçeği alt boyutlarından öz denetim, evrensellik, yardımseverlik ve güvenlik alt boyutlarının puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Özdenetim alt boyutu ile sınıf değişkeninin en yüksek puan ortalaması 3. sınıfların 30.23 (ss=3.66), en düşük puan ise birinci sınıfların 28,69 (ss=4.73) dur. Evrensellik alt boyutu ile sınıf değişkeninin en yüksek puan ortalaması 55.17 (ss=5.19), en düşük puan ise birinci sınıfların 50.98 (ss=8,79) dir. Yardımseverlik alt boyutu ile sınıf değişkeninin en yüksek puan ortalaması 3. sınıfların ortalaması 55.21 (ss=3.69), en düşük puan ise 52.75 (ss=5.19) dir. Güvenlik alt boyutu ile sınıf değişkeninin en yüksek puan ortalaması ikinci sınıfların ortalaması 42.25 (ss=5.20,) en düşük puan ise 40.98 (ss=6.56) dir.

Tablo 5

Sınıf değişkenine göre öz-anlayış varyans analizi ve LSD testi sonuçları

Bağımlı Değişken	Sınıf	n	$\bar{x}$	Ss	F	LSD
Öz-anlayış	1	332	74.56	14.45	4.515*	3-1
	2	164	76.73	13.05		
	3	47	80.55	10.62		

*p<.05; **p<.01

Tablo 5 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin öz-anlayışlarının sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda öğrencilerin öz-anlayışa ($F_{(4,543)} = 4.515$, $p < .05$) göre sınıf düzeyinde anlamlı düzeyde farklılaşma gösterdiği bulunmuştur. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin sınıf değişkenine göre öz-anlayış puan ortalamalarının arasındaki farklılığın kaynağının bulunması amacıyla LSD testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda üçüncü sınıf öğrencilerin puan ortalamaları birinci sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından yüksek bulunmuştur.

Tartışma

Üniversite öğrencilerinin değer tercihleri ile öz anlayışları arasındaki ilişkinin incelenmesi çalışmamızdan elde edilen bulgular ışığında aşağıda tartışma süreci gerçekleştirilmiştir. Ancak yapılan literatür çalışmalarında gerek çalışma grubu, gerekse kullanılan ölçüm araçları bazında benzer araştırma sonuçlarına çok fazla rastlanamamıştır. Bu doğrultuda alandaki çalışmaların bir kısmı, araştırmamızın tartışma kısmına katkı sağlamıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara baktığımızda öğrencilerin öz anlayış puanları ile değerler ölçeğinin başarı, hazcılık, öz denetim ve uyarılma, evrensellik, yardımseverlik, uyum ve güvenlik alt boyutları arasında pozitif ilişki olduğu görülmektedir. Bahsi geçen faktörler arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Öz-anlayışın bileşenlerinden özellikle ortak paydaşımın özelliklerinin değerlerle ilgili olduğu görülmektedir. Çünkü ortak paydaşım ilham kaynağını kültürlerden, evrensel değerlerden, adaletten, eşitlikten, bağımsızlıktan ve hoşgöründen alır. Ortak paydaşıma sahip bireyler, kültürel değerleri korurlar ve diğer kültürel değerlere saygı gösterirler, adalet, eşitlik, özgürlük gibi temel demokratik değerlere inanırlar ve ilişkilerini bunlara göre düzenlemeye çalışırlar. Hem kendilerine hem de diğerlerine hoşgörülü davranırlar. Ortak paydaşım (common humanity) kültürel değerlerin ve evrensel değerlerin özünde vardır (Neff, 2001; Neff & Harter, 2002a; Neff & Harter, 2002b; Neff, 2003b; Neff & Harter, 2003).

Cinsiyet değişkenine göre değerlerin alt boyutları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Hazcılık alt boyutunda kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu fark erkek öğrencilerin lehinedir. Değerler ölçeğinin bir diğer alt boyutu olan öz denetimde, kız öğrencilerin aritmetik ortalamalarının anlamlı bir farkı ifade ettiği görülmektedir. Bu fark kız öğrencilerinin lehinedir. Yardımseverlik, uyum, güvenlik alt boyutları ortalamalarının da kız öğrencilerin lehine olduğu görülmektedir. Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı (2008) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada ise, öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesinde elde edilen bulgulara baktığımızda evrensellik, özyönelim ve güç değerleri açısından cinsiyetler arası bir farklılığın ortaya çıktığını görmekteyiz. Evrensellik ve özyönelim değerleri boyutunda farklılaşma erkek öğrenciler lehineyken, güç boyutunda kız öğretmen adaylarının lehine farklılaşma gösterdiği gözlenmiştir. Mehmedoğlu (2006) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada ise, kız ve erkek öğrencilerin değer grubuna verdikleri önem düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgularda, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla hazcılık, özyönelim, evrenselcilik, iyimserlik, gelenek ve güvenilirlik değerlerine; erkek öğrencilerin ise kız öğrencilere oranla güç, başarı, uyarılma ve uyma değerlerine daha fazla önem verdikleri görülmektedir. Yapılan bir diğer araştırmada ise, ahlâkî değerler erkeklerde ikinci, kızlarda üçüncü tercih olarak ortaya çıkmaktadır (Yapıcı & Zengin, 2003). Bacanlı (2002) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada ise, erkek öğretmen adayları geleneklere saygılı olmayı ve dindarlığı daha çok ön plana çıkarmaktadır. Bazı

araştırma sonuçları da cinsiyet ile değer tercihleri arasında farklılıklar olduğunu görülmektedir (Sarı, 2005; Çileli & Tezer, 1998; Aydın, 2003). Yılmaz, Avşaroğlu ve Deniz (2010) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise, öğretmen adaylarının değer tercihleri incelenmiştir. Bu araştırma bulgularına göre cinsiyet değişkeni ile değer tercihleri arasında bir farklılaşma bulunmamıştır.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise, cinsiyet değişkenine göre öz anlayışın farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik bulgudur. Elde edilen bu bulgular bu iki değişken arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını ortaya koymaktadır. Neff (2003b) yapmış olduğu araştırmada erkeklerin öz-anlayış düzeylerinin kadınlardan yüksek olduğunu bulmuştur. Bu bulgu araştırma bulgusuyla benzerlik göstermemektedir. Bu konuda daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir. Araştırma bulgusunda kızlarla erkeler arasında öz-anlayış puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmamasına karşın, erkeklerin öz-anlayış puan ortalamalarının kızlardan yüksek olduğu görülmektedir. Sonucun böyle çıkması, kadınların depresyona erkeklerden daha fazla yatkın olmaları sebebiyle olmuş olabilir. Bu konuda yapılan araştırmalar kadınların erkeklerden depresyon puan ortalamalarının anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Çuhadaroğlu, 1986; Bozkurt, 2004; Kulaksızoğlu, 1999). Sınıf değişkeni açısından elde edilen bulgular ise üçüncü sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının birinci sınıflardan anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre eğitim öğretim etkinliklerinin öğrencilerin öz-anlayışlarında gelişme sağladığı söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen son bir bulgu ise, değer tercihlerinin sınıf değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir. Elde edilen bulgular, değerler ölçeği alt boyutlarından öz denetim, evrensellik, yardımseverlik ve güvenlik alt boyutlarının puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaştığını saptanmıştır. Üçüncü sınıf öğrencilerin puan ortalamaları birinci sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Dilmaç ve diğerleri (2008) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise, üçüncü sınıf öğrencilerin geleneksellik değer algıları birinci sınıf, ikinci sınıf ve dördüncü sınıf öğrencilerinin geleneksellik değer algılarına göre daha yüksek olduğu ifade edilmiştir.

Kaynakça

- Agle, B. R., & Caldwell, C. B. (1999). Understanding research on values in business. *Business & Society*, 38(3), 326-387.
- Aydın, M. (2003). Gençliği değer algısı: Konya örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 121-144.
- Bacanlı, H. (1999). *Duyuşsal davranış eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik kavram analizleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bloom, B. S. (1998). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme* (çev. D. A. Özçelik). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Bozkurt, N. (2004). Bir grup üniversite öğrencisinin depresyon ve kaygı düzeyleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiler. *Eğitim ve Bilim*, 29(133), 52-59.
- Çileli, M., & Tezer, E. (1998). Life and value orientations of Turkish university students. *Adolescence*, 33(129), 219-224.
- Çuhadaroglu, F. (1986) Üniversite öğrencilerinde psikiyatrik semptom dağılımı. *XXII. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, 29 Ekim-1 Kasım, Marmaris.
- Deniz, M. E., Kesici Ş., & Sümer, A. S. (2008). The validity and reliability study of the Turkish version of self-compassion scale. *Social Behavior and Personality*, 36(9), 1151-1160.
- Dilmaç, B., & Ekşi, H. (2007). Değerler eğitiminde temel tartışmalar ve temel yaklaşımlar. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 14, 21-29.
- Dilmaç, B., Bozgeyikli, H., & Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 65-92.
- Doğanay, A. (2006). *Değerler eğitimi. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi "yapılandırmacı bir yaklaşım"* (Ed. C. Öztürk). Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Dunlop, F. (1996). *Democratic values and the foundations of political education. values in education and education in values* (Ed. J.M. Halstead ve M.J. Taylor). London: Falmer Pres.

- Durmuş, Ç. (1996). *Değerlerin meslek grupları açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Gökçe, O. (1994). Türk Gençliğin sosyal ve ahlaki değerleri. *Ata Dergisi*, 1, 25-30.
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları.
- Halstead, J. M., & Taylor, J. M. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Kızılcıkelik, S., & Erjem, Y. (1992). *Açıklamalı sosyoloji terimler sözlüğü*. Konya: Günay Ofset.
- Kulaksızoğlu, A. (1999). *Ergenlik psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değerler yönelimi ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Mehmetoğlu, U. (2006). *Gençlik, değerler ve din. Küreselleşme, ahlak ve değerler*. (Ed. Mehmetoğlu & Mehmetoğlu). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Neff, K. D. (2001). Judgments of personal autonomy and interpersonal responsibility in the context of Indian spousal relationships: An examination of young people's reasoning in Mysore, India. *British Journal of Developmental Psychology*, 19, 233-257.
- Neff, K. D., & Harter, S. (2002a). The authenticity of conflict resolutions among adult couples: Does women's other-oriented behavior reflect their true selves? *Sex Roles*, 47, 403-417.
- Neff, K. D., & Harter, S. (2002b). The role of power and authenticity in relationship styles emphasizing autonomy, connectedness, or mutuality among adult couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19, 827-849.
- Neff, K. D., & Harter, S. (2003). Relationship styles of self-focused autonomy, other-focused connectedness, and mutuality across multiple relationship contexts. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20, 81-99.
- Neff, K. D. (2003a). Self-compassion: An Alternative conceptualization of a healthy attitude to ward oneself. *Self and Identity*, 2(2), 85-102.
- Neff, K. D. (2003b). The development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self and Identity*, 2(3), 223-250.
- Neff, K. D., Hsieh, Y., & DeJitterat, K. (2005). Self-compassion, achievement goals, and coping with academic failure. *Self and Identity*, 4(3), 263-287.
- Özbay, Y. (2004). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi: Kuram-araştırma-uygulama*. Ankara: Öğreti Yayınevi.

- Özkalp E., & Kirel, Ç. (2003). *Örgütsel davranış*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset.
- Robbins, A. (1993). *Sınırsız güç* (çev: M. Değirmenci), İstanbul: İnkılap Kitapevi Yayını.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 73–88.
- Schwartz, S., (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *In Advances In Experimental Social Psychology* (M. P. Zanna, Ed.; 25,1-65), San Diego: Academic Press.
- Yapıcı, A., & Zengin, S. Z. (2003). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin değer tercih sıralamaları üzerine psikolojik bir araştırma: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 173–206.
- Yılmaz, E., Avşaroğlu, S., & Deniz, M. (2010). Öğretmen adaylarının değer tercihlerinin incelenmesi. WICES, 04-08 Şubat 2010.
- Verplanken, B., & Holland, R.W. (2002). Motivated decision making: Effects of activation and self-centrality of values on choices and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 434–447.

An Investigation of University Students' self Compassion and Value Preferences

Bülent Dilmaç* Metin Deniz** M. Engin Deniz***

Abstract- The aim of this study was to investigate the relationships between self compassion and value preferences of university students with regard to gender and grade variables. The relational survey method was administered in this study. The sample of this study consists of totally 534 students, 398 female and 145 male, attending various departments in Ahmet Keleşoğlu Education Faculty at Selcuk University. Schwartz Value Survey (SVS) (1992) and Neff's self-compassion scale (2003), adopted by Deniz, Kesici and Sümer (2008), were conducted to the participants. The Turkish version of Schwartz Value Survey (SVS) was adapted by Kuşdil and Kağıtçıbaşı (2000). The internal consistency of the scale was 0.51 and 0.77, respectively.

The relationships between self-compassion and value preferences levels of university students were calculated by Pearson product-moment correlations coefficient. Also, t-test and variance analysis have been used to account for the gender and grade variables.

Results indicated that the scores of the self compassion of university students was found to significantly and positively correlated with achievement, hedonism, self-direction, stimulation, universalism, benevolence, conformity and security sub-dimensions of Schwartz Value Survey (SVS). The findings

* Dr. Selçuk University Faculty of Education

* **Address for correspondence-** Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi SÜ. Meram Yerleşkesi, 42090, Meram Yeni Yol / Meram / Konya. **E-mail:** bdilmac73@hotmail.com

** Researcher, Ankara University Faculty of Education

*** Assoc. Prof. Dr., Selçuk University Technical Education Faculty

of the study was also revealed that all sub-dimensions of the Schwartz Value Survey (SVS) was significantly differentiate with regard to gender variable. Hedonism, self direction, benevolence, conformity and security sub-dimensions of the Schwartz Value Survey (SVS) were significantly differentiate with regard to gender. Hedonism sub-dimension scores of the males were higher than females whereas other sub-dimensions scores of the females were higher than the males.

It was also founded that there was no significant differentiation between self compassion and gender variable. Findings of the study showed that self direction, universalism, benevolence and security sub dimensions scores of the Schwartz Value Survey (SVS) were significantly differentiate with regard to grade level variable. The average scores of the third grade students were higher than first grade students.

This study is more important for its aim, issue and sample rather than the others. Values arise as a criterion of one's thought attitude and behavior and create an integral component of social integrality. Every issue in a society are perceived and evaluated in terms of values. Individuals internalize the society's cultural values and use them as criteria for their judgments and choices. Findings of some studies support the results of this study. It is also thought that results of this study will contribute the studies on counseling, science and social fields and classroom management about the value preferences of teachers. For the further studies, focusing on different regions in terms of age and social characteristics is recommended.

Key words- Value, Self compassion, University students.